

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра фізичної реабілітації

«РЕКРЕАЦІЙНИЙ СПОРТ ДЛЯ ІНВАЛІДІВ»

Лекція № 3

на тему:

**«Організація та проведення рекреаційних занять для осіб
із вадами слуху»**

Розробник: .
викл. Купріненко О.В

ЛЬВІВ 2015

Лекція № 3

Тема 3. Організація та проведення рекреаційних занять для осіб із вадами слуху

План:

1. Психо-фізичний розвиток глухих і слабочуючих дітей;
2. Розвиток компенсаторних процесів при глибоких порушеннях слуху;
3. Особливості проведення рекреаційних занять, для глухих і слабочуючих дітей

1. Психо-фізичний розвиток глухих і слабочуючих дітей

Слух у перекладі з англ. означає здатність людини сприймати звуки і орієнтуватися по них у навколишньому середовищі за допомогою слухового аналізатора.

Як і для іншої сенсорної системи, основною особливістю слуху є відображення зовнішнього світу у формі адекватного образу, тобто в даному випадку – звукового. Найпростіший звуковий образ містить у собі три параметри, які пов'язані з об'єктивними характеристиками звуків: гучність (відповідає інтенсивності), висота (відповідає частоті) і тембр, або «забарвлення» (відповідає структурі звукового спектру).

Адаптація слухова – змінення в характері сприйняття звуків під час і після дії звукового подразника. Слухова адаптація проявляється в зниженні слухової чутливості, хоча при дії звуків можуть змінюватися і інші показники слухового сприймання.

Порушення мовлення у дітей з недорозвиненням слуху

Для розвитку мову дитини вирішальне значення має повноцінний слух. Дитина чує мовлення дорослих, самотійно вчиться говорити. Глухі діти не оволодівають мовленням без спеціального навчання. У дітей із залишками слуху мовлення є грубо порушеним.

Слух відіграє велику роль в:

- інтелектуальному розвитку дитини – діти засвоюють значення багатьох слів раніше, ніж оволодівають умінням говорити;
- можливості контролювати власне мовлення і порівнювати його з мовленням людей, що оточують. Отже, дитина засвоює правильну звуковимову, лексико-граматичну будову мови;
- збережений фізичний слух є необхідною умовою для успішного оволодіння дітьми читанням і письмом.

Класифікація порушень слуху

Класифікація порушень слуху визначається характером пошкодження слухової функції і станом мовлення. Залежно від того виділяють два види слухової недостатності: глухота і туговухість.

Глухі діти. Залежно від стану мовлення глухі діти діляться на дві групи: глухі без мовлення (глухонімі) і глухі, у яких збережене мовлення (пізньооглухші).

Туговухість (слабочуючі діти) – це зниження слуху, при якому виникають труднощі у сприйнятті мовлення за допомогою слуху (зниження слуху до 75 дБ). Але таке сприйняття в спеціально створених умовах можливе (посилення голосу, використання звукопідсилюючих апаратів).

Дослідження **фізичного і моторного розвитку** дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями слуху виявили деякі особливості, обумовлені зниженням слуху і порушенням діяльності вестибулярного апарату, що виникли в результаті важких захворювань. У слабочуючих і глухих дітей з рано придбаними чи уродженими недоліками слуху статичні і локомоторні функції відстають у своєму розвитку.

Сформовані рухи характеризуються порушенням координації, орієнтування в просторі, острахом висоти, сповільненістю і скутістю. Багатьом слабочуючим і глухим дітям притаманні порушення дрібної моторики (рухів пальців, артикуляційного апарата), що відбивається надалі на формуванні різних видів дитячої діяльності. При виконанні багатьох рухів, у тому числі і побутових, діти з вадами слуху створюють зайвий шум, неритмічні й уповільнені рухи. Це виявляється в хибкій ході, човганні ногами, некоординованих і неспритних рухах. Спостерігається асиметрія кроків, похитування корпусу, підвищена різкість рухів.

Рання втрата слуху впливає на **психічний розвиток** дитини. Вона позбавляє глухих дітей можливості сприймати звукові сигнали зовнішнього світу. Це ускладнює їх орієнтування у соціумі і проявляється в деяких зовнішніх особливостях поведінки (шуми, що супроводжують дихання і вживання їжі, човгання ногами, незвичайні голосові реакції під час фізичних зусиль, різних емоцій). Відсутність слухових вражень збіднює внутрішній світ дитини.

2. Розвиток компенсаторних процесів при глибоких порушеннях слуху

При глухоті та тяжкій туговухості велике значення при сприйнятті усного мовлення набуває застосування тактильно-вібраційної чутливості.

Вібраційне відчуття виникає в результаті дотику до предмета, який звучить, до деяких частин голосового апарату (гортань, грудна клітка), а також до предметів, що розташовані близько до джерела звуку. Звукове мовлення може викликати і тактильні відчуття, а також відчуття тепла й холоду.

Основним методом компенсації є **читання по губах**.

Власна мова такої дитини характеризується такими особливостями: запас слів обмежений, слова відрізняються недостатньою точністю, одне і теж слово може вживатися для позначення назви предметів, дій і тощо.

Відзначаються грубі порушення в граматичній будові, у вимові слів спостерігаються викривлення в складовій структурі. Для таких дітей характерним є змішування дзвінких й глухих приголосних, сигматизми, заміна свистячих шиплячими, змішування свистячих і шиплячих, неправильна вимова сонорів р, л, випадання приголосних при їхньому збігу.

При легкому ступені зниження слуху є достатнім підсилення гучності розмовного мовлення на заняттях. Це допомагає активізувати ослаблений слух дитини.

При тяжких ступенях зниження слуху необхідно використовувати збережені аналізатори, насамперед зоровий: дітей вчать читати з губ, що допомагає розуміти мовлення людей, що оточують. Це сприяє подальшому мовленнєвому розвитку на основі повторювання.

3. Особливості проведення рекреаційних занять для глухих і слабочуючих дітей

Причини і локалізація пошкодження органу слуху впливають на сприйняття звуків. Глухота впливає на зниження рівня здоров'я.

Засоби фізичного виховання:

- загальнорозвиваючі фізичні вправи;
- циклічні аеробні вправи (біг, ходьба, їзда на велосипеді);
- дихальні вправи (з тривалим видихом);
- вправи для зміцнення м'язів хребта;
- вправи для розвитку координації;
- елементи гімнастики;
- елементи акробатики;
- аеробіка;
- танцювально-ритмічні вправи;
- танці;
- види спорту: бадмінтон, баскетбол, боротьба вільна і греко-римська, боулінг, бочче, волейбол, гольф, дзюдо, теніс, футбол, хокей, хокей з м'ячем, шашки, шахи.

До особливостей проведення рекреаційних занять для слабочуючих і глухих відносяться:

- учитель повинен володіти мовою знаків;
- на заняттях застосовувати раціональні наочні повідомлення;
- широко використовувати арсенал відеоматеріалів (візуальний показ);
- вміння, що вивчаються, завжди демонструються наочно;
- викладач при спілкуванні з учнями повинен стояти лицем до учнів так, щоб вони добре бачили його обличчя і губи (артикуляцію);

- при словесному поясненні пам'ятати про виразність своєї артикуляції;
- уникати міміки і жестів, які не відносяться до теми даного питання;
- в процесі спілкування з учнями викладач повинен бачити їх очі (зворотну реакцію);
- викладачу час від часу необхідно питати учнів, як вони зрозуміли матеріал;
- краще двічі перевірити, щоб переконатися в тому, що учні зрозуміли правильно, особливо, якщо йдеться про профілактику травм;
- кожні 15 хв робити перерви (інтервал обумовлений часом концентрації уваги, після якої розвивається стомлення);
- вибирати ігри з простими правилами. Використовувати наочні, тактильні і кінестетичні підказки (світло, яскраві прапорці, кеглі, м'ячі);
- уникати усних підказок під час гри. При необхідності зупинити гру і пояснити правила всім гравцям разом;
- уникати шумових ефектів;
- організовувати взаємодопомогу між учнями;
- прагнути своєчасно розпізнавати мімічні вияви емоцій;
- забезпечити добре освітлення приміщення;
- при пошкодженнях вестибулярного апарату уникати вправ і ігор, які можуть викликати негативні наслідки.

Контрольні питання:

1. Що таке слух? Класифікація порушень слуху.
2. Особливості фізичного розвитку дітей з порушеннями слуху.
3. Особливості психічного розвитку дітей з порушеннями слуху.
4. Як організм компенсує втрату слуху? Основні компенсаторні процеси.
5. Особливості проведення рекреаційних занять, для глухих і слабочуючих дітей.

Основна література:

1. Евсеев С.П., Шапкова Л.В. Адаптивная физическая культура: Учебн.пособ. – М.: Советский спорт, 2000. – 240 с.
2. Єрґоміна О.Л., Климко Л.В., Джупій Н.Е., Бадь Н.Е. Здоров'я, творчість і освіта – основа гармонійного розвитку особистості дитини // Здоров'я і освіта: Мат-ли І Всеукраїнської н.-пр. конф.Львів: ЛОНМІО, 1993. – с. 107-108.
3. Івасик Н., Біляк Ю. Методика навчання плаванню осіб з вадами слуху. - Метод. пос. / Л.: ЛДУФК, 2013. – 48 с.
4. Колупаєва А .А. Діти з особливими освітніми проблемами та організація їхнього навчання / Колупаєва А .А. Савчук Л.О. // навч.-метод. посібник. – К : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.
5. Материально-техническое обеспечение адаптивной физической культуры: Учебн.пособ./ под ред.. С.П. Евсеєва. – М.: Советский спорт, 2000. – 152 с.
6. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / О. Б. Нагорна. – Рівне, 2012. – 99 с.

Додаткова література:

1. Адаптивное физическое воспитание и спорт / Под ред. Джозефа П. Винника. – К.: Олимпийская литература, 2010. – 608 с
2. Байкина Н.Г. Диагностика и коррекция двигательной сферы у лиц с нарушением слуха: учебное пособие / Н.Г. Байкина. – Запорожье: ЗГУ, 2003. – 232 с
3. Байкіна Н.Г. Методика викладання фізичної культури та спорту інвалідів: навчальний посібник / Н.Г. Байкіна, Я.В. Крет, Д.О. Силант'єв. – Запоріжжя: ЗДУ, 2002. – 86 с
4. Бар-Ор О., Роуланд Т. Двигательная активность и здоровье детей от физиологических основ до практического применения / О. Бар-Ор,Т. Роуланд. – К.: Олимпийская литература, 2009. – 527 с
5. Зюзіна І.А. Основи педагогічної майстерності. - Освіта, 1989. – 302 с.